

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v tuzemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5. poštni predaj 22. telefon 2326. Čekovni račun št. 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopis se ne vračajo. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaj: vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi. ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem. vsaka beseda Din 0.50

Štev. 122 • Maribor, torek, dne 24. oktobra 1939 • Leto XIV

Velika ljubezen do delavskih socialno-političnih ustanov

Skoraj dve desetletji so razne stranke in klike vodile boj proti socialno-političnim ustanovam, češ, da so škodljive. Zahtevale so delno demontažo, borile se proti vplivu delavstva v teh zavodih in protestirale na merodajnih mestih, da so bile samouprave delavskih ustanov ovirane v svojem delovanju in razpolaganju s sredstvi, ki so bila zbrana v delavske namene. Nikdar ni bilo dovolj zabavljanja in klevete, da delavstvo slabo gospodari in zapravlja denar. Socialisti v mnogih zavodih tudi niso imeli vpliva, ali vse je šlo na račun socialistov, da s tem podminirajo ugled in delovanje zavodov, ki so nastali po borbi socialističnega delavstva, kakor so še nepopolni.

Nerealna in nelojalna gonja je imela namen odstraniti demokratične samouprave v teh zavodih, ki so jih vedno zagovarjali socialisti, in sicer se je vršila gonja na ljubo totalitarnemu režimu v državi. Način borbe, ki se vrši sedaj tudi na Hrvaškem, je nelojalen, neiskren in nasproten demokratičnim načelom.

Kdor tega noče priznati, ni lojalen, ni objektiv. ...

Socialisti so se borili za delavske ustanove in za koristi delavstva potom teh ustanov. Vedno so zahtevali v politiki moralo, svobodo in demokracijo. Zasluga socialistov je v marsičem, da smo se dvignili do višje kulturne stopnje, ...

Naše delo je bilo konstruktivno in menda je bilo prav zaradi tega vsem korupcionistom na poti.

Socialisti ne bomo odstopili od te poti. Uverjeni smo, da bo delavski razred spoznal škodljivost nasprotniškega delovanja ter se združil v močno socialistično gibanje, ki s svojo moralno močjo diktira lojalno in realno delovanje tudi v politiki.

Svoboda in demokracija sta temelja poštenja v politiki: Druge poti ni!

Pogajanja med Finsko in Sovjetsko Rusijo se nadaljujejo.

Finska vlada je odposlala v Moskvo večjo delegacijo, v kateri je tudi finančni minister Tanner. Delegacija je prinesla s seboj finske protipredloge. Zaenkrat ni znano podrobno niti to kar Rusija zahteva, niti to na kar je Finska pripravljena pristati.

Japonci javljajo zmago nad Kitajci

v pokrajini Honan.

Japonsko vojaško poveljstvo javlja zmago nad 400.000 mož broječo kitajsko vojsko pod vodstvom generala Svenjena. Baje je padlo 34.000 Kitajcev in 3332 Japoncev.

Rusija ne more izvažati petroleja

Ruski list »Pravda« poroča, da Rusija sicer pridobiva toliko petroleja, da stoji na drugem mestu v tabeli držav, ki pridobivajo petrolej, vendar pa rabi vso produkcijo za sebe, oziroma za rezervo. Nemčija torej iz Rusije ne more dobiti petroleja, ...

Diplomatska posvetovanja na vse strani

Ugibanja po sklenitvi angleško-francosko-turške pogodbe
Kdo je zadovoljen in kdo ne?

Vest o sklenitvi vojaške pogodbe med Turčijo na eni in Anglijo ter Francijo na drugi strani je predmet živahnih komentarjev v svetovnem časopisju.

Pogodba predvideva, da si Turčija Anglija in Francija medsebojno pomagajo: 1. ako bi bila napadena Turčija, 2. ako bi bili napadeni Rumunija in Grčija, katerima sta dali Anglija in Francija jamstvo za nedotakljivost njunih mej, 3. ako bi bili napadeni Anglija in Francija ali Turčija na Sredozemskem morju.

Izrecno pa dostavlja pogodba, da Anglija in Francija ne moreta zahtevati, da bi se Turčija zapletla v vojno z Rusijo.

V slučaju, ako bi nastala vojna nevarnost na področju, ki zanima vse tri države pogodbenice, je pa predvideno skupno posvetovanje Anglije, Francije in Turčije.

Glavno vprašanje je sedaj, proti komu je naperjena pogodba?

Iz oblike pogodbe sledi jasno, da je naperjena proti morebitnemu napadalcu, ki bi hotel začeti vojno proti Turčiji, oziroma Angliji in Franciji na Sredozemskem morju, ali pa, ki bi začel vojno proti Rumuniji ali Grčiji. Kdo bi prišel v poštev kot napadalec ni označeno.

Pogodba nima praktičnega pomena, ako bi recimo šlo za vprašanje spora med Rusijo in Rumunijo, ker tedaj Turčija ni vezana v ničemur, razen, da ostane nevtralna. Kar se tiče Rusije, bi ta pogodba imela pomen samo tedaj, ako bi prišlo do napada Rusije na Turčijo; kakor pa je znano, vladajo med Moskvo in Ankaro, kljub temu, da so bila pogajanja prekinjena, najboljši prijateljski odnosi.

Lahko se torej reče, da pogodba ni naperjena proti Rusiji, pač pa proti vsaki drugi državi, ki bi začela vojno v Sredozemskem morju, ali proti Turčiji, ali proti Angliji, ali Franciji, ali proti Rumuniji, ali Grški.

Določba, da se bodo vse tri države posvetovale, ako bi nastala vojna nevarnost na področju, ki zanima te tri države pogodbenice, pa se tolmači tako, da je tu mišljen Balkan in da gre za države, ki so povezane med seboj z balkanskim sporazumom od 9. februarja 1934, kateremu pripadajo Turčija, Grčija, Rumunija in Jugoslavija.

V toliko se sklenjena pogodba lahko tiče tudi naše države.

Zanimivo je, kako so posamezne države reagirale na angleško-francosko-turški dogovor. V Rimu so mnenja, da dogovor ni naperjen proti Italiji, kajti Italija je nevtralna in ne namerava nikogar napasti. V Moskvi trdijo, da je ta pogodba poskus razdvojiti Rusijo in Nemčijo. V Berlinu pa smatrajo, da je pakt naperjen naravnost proti Nemčiji. Zakaj in kako ni točno rečeno.

V Londonu in Parizu se vesele sklenitve tega pakta. Pakt, ki je bil sedaj podpisan, je bil pripravljen že mnogo poprej, takrat, ko se je splošno mislilo, da pojde Rusija s Francijo in Anglijo. Tudi je bilo določeno, da bo dogovor podpisan samo v slučaju, ako pride do sporazuma med Anglijo, Francijo in Rusijo.

Po izbruhu vojne je nemško časopisje to povdarjalo in domnevalo, da je odločitev Rusije pokopala tudi nadejo Anglije in Francije, da se jima bo Turčija pridružila kot stražar v Sredozemskem

morju. Ko pa je potem izgledalo, da bo pakt kljub temu podpisan, je baje Rusija na prošnjo Berlina pozvala turško vlado na razgovore v Moskvo, da bi se sklenitev pakta preprečila. Toda Turčija je s svojim zadržanjem in sklicujoč se na dano besedo, te pobude zavrnila. V Moskvi radi tega niso bili nič užaljeni in se dalje niso izpostavljali, ampak so enostavno sporočili v Berlin, da je njihova akcija ostala brezuspešna. Le tako si je tudi mogoče razlagati, da sta tako sovjetska, kakor tudi turška vlada, kljub prekinitvi pogajanj in sklenitvi vojaškega dogovora med Turčijo, Anglijo in Francijo izjavili, da se

na njunem medsebojnem prijateljskem razmerju ničesar ne spremeni.

Nervoznost v Berlinu

Kakšno nervoznost je povzročila v Berlinu sklenitev angleško-francosko-turške pogodbe je videti iz tega, da je vlada povzela v Berlin na posvet poslanike iz Ankare, Moskve in Rima.

Prednjeazijski blok

V kratkem se bo sestala konferenca predstavnikov Turčije, Irana, Iraka in Afganistana, ki bo razpravljala o vzajemni pomoči teh držav v slučaju vojne. Tako Iran, kot tudi Irak in Afganistan so pa na strani Anglije.

Pred balkansko konferenco?

Sodelovali bi Madžarska in Bolgarija.

Rumunski političarji se izrekajo za sklicanje balkanske konference, na kateri naj bi sodelovali tudi Madžarska in Bolgarija. Konferenca bi imela namen

osnovati balkanski blok, ki bi se naslanjal na Italijo. Približati bi se morali še Turčija in Italija.

Na zapadu nič novega

Ali bo sledila nemška ofenziva?

Poročila z zapadne fronte soglašajo v tem, da ni nobenih važnih dogodkov.

Oba tabora zbirata za fronto čete in kupičita material.

Francozi so v preteklem tednu po prvih nemških napadih večjega obsega, ki so stali mnogo žrtev, izpraznili del zasedenega nemškega ozemlja. Sedaj poteka fronta od luksemburške meje, vzhodno od reke Mosele po dolini Apaca, potem po ozemlju med Runzigom in Waldwiese, nato se črta obrne jugovzhodno do pokrajine Nidde, skozi Warndski gozd, na višino vzhodno od Forbacha in južno od Saarbrückna; od izliva reke Saare gre fronta v dolini mejne reke Blies in poteka mimo Zweibrückna in Pirmasensa, na nemškem ozemlju do Weisenburga ob meji, od tu pa v ravni črti do reke Ren.

Sedaj je nastopilo deževje, Ren je prestopil bregove in večji odseki nemških utrdb na desnem bregu so deloma preplavljeni, deloma pa ogroženi.

Kakor se zatrjuje v francoskih vojaških krogih so oni računali z nemško ofenzivo velikega obsega v začetku preteklega tedna. Zakaj je izostala, se ne ve. Mogoče misli nemško vrhovno armadno vodstvo vse bolj operirati z letali nad Severnim morjem in voditi boj proti blokadi ... Na zapadni fronti je zaenkrat položaj tak, da bi vsak, ki bi napadel, tvegäl zaman svoje sile.

Zakaj vabijo Nemce domov

»Deutsche diplomatisch - politische Korrespondenz« pravi med drugim:

Če se je Nemčija odločila, da odpokliče nemške naseljence iz baltičkih držav, potem se je to zgodilo predvsem zaradi tega, da se novopridobljene poljske pokrajine, ki meje na Nemčijo, naselijo z Nemci, ki so edino sposobni napraviti red v teh krajih.

Najnovejša angleška letala

Na zapadni fronti so se pojavila angleška letala, enokrilni lovci, ki razvijajo silno brzino in so oboroženi s posmimi strojinami. Baje ...

12.000 letal za Anglijo in Francijo

Z ozirom na to, da bo ameriški zakon o nevtralnosti v najkrajšem času spremenjen, sta angleška in francoska vlada poslali v Zedinjene države komisijo, ki bo nakupila tamkaj 9000 letal, 3000 pa v Kanadi.

Nemška letala napadajo prevoze angleških ladij

V Severnem morju je dne 20. t. m. 12 nemških bombnikov napadlo večjo skupino angleških prevoznih ladij. Štiri bombniki so bili sestreljeni.

Zopet potopljena nemška podmornica

Na Atlanskem oceanu sta neka angleška trgovska ladja in nek angleški rušilec potopila podmornico, ki je napadla trgovsko ladjo.

Angleško vojno ministrstvo je objavilo doslej štiri sezname ujetih mornarjev z nemških podmornic, čije skupno število znaša 41 mož in častnikov.

Zastoj v trgovinskih pogajanjih med Nemčijo in Rusijo

Iz Moskve poročajo, da je nastal zastoj v gospodarskih pogajanjih z Nemčijo. Rusija se brani vršiti dobave, dokler ne dobi od Nemčije primerne protivrednosti v industrijskih izdelkih.

Samo 1 odstotek poviška prispevka za Delavsko zbornico v Sloveniji zahteva novo imenovana uprava radi kritja povečanih izdatkov za novo nastavljen osebje.

Vojne sile štirih evropskih velesil v številkah

Anglija, Francija, Nemčija in Italija

Švicarski dnevnik »Volksstimme« prinaša pregled številčnega stanja vojnih sil Anglije, Francije, Nemčije in Italije. Pregled je prirejen po zanesljivih virih.

Število divizij znaša v mirovnem stanju: Anglija 19, Francija 36, Nemčija 51, Italija 45.

V vojnem času je število divizij sledeče: Anglija 46, Francija 154, Nemčija 102, Italija 90.

Število za vojno službo sposobnih: Anglija 6 milijonov, Francija 11 milijonov, Nemčija 14 milijonov, Italija 7 milijonov.

Število tankov: Anglija 1500, Francija 2000, Nemčija 3200, Italija 3000.

Strojnic ima: Anglija 35.000, Francija 20.000, Nemčija 50.000, Italija 30.000.

Število topov težkega kalibra: Anglija 10.000, Francija 15.000, Nemčija 14.000, Italija 10.000.

Toda te številke so med tem gotovo že prekoračene, ker zlasti zapadni velesili silno hitro stopnjujeta svoj vojni potencial.

Letala in vojne ladje

Koliko posedujejo posamezne države?

Letal imajo: Anglija 5000, Francija 3500, Nemčija 6500, Italija 5000. — Toda tudi število letal se stalno večja.

Kar se tiče morja, kažeta zapadni demokraciji absolutno nadmočje, — Slika bojnega brodomlja je sledeča:

	težkih križark	bojnih križark	torpednih rušitev	pravih podmornic	pomožnih podmornic
Anglija	15	59	161	60	90
Francija	6	17	61	78	85
Nemčija	5	6	22	40	30
Italija	4	25	112	81	11

Nemci se selijo iz Italije

Baje se bo selilo 200.00 ljudi.

Pogodba o preselitvi Nemcev iz Južne Tirolske, sklenjena med Italijo in Nemčijo, je bila podpisana dne 21. oktobra v Rimu. Po tej pogodbi se morajo vsi Nemci, neitalijanski državljani, izseliti iz Južne Tirolske do 31. decembra 1939. Vsi oni Nemci, ki so pa med tem postali italijanski državljani, imajo rok do 31. decembra 1939, da se izjavijo, ali hočejo ostati italijanski državljani, ali pa postati nemški. Ako se odločijo za Nemčijo, se bodo morali izseliti najkasneje

do 31. decembra 1942.

Nemških državljanov na Južnem Tirolskem je najbrž silno malo. Torej je vprašanje, koliko Nemcev, italijanskih državljanov, bo hotelo v Nemčijo, računajo, da se bo selilo iz Italije 200.00 Nemcev.

Sedaj se vidi, da je bila pot šefa nemške tajne policije Himmlerja v Rim v zvezi z vprašanjem preselitve Nemcev iz Italije.

Nemci ob Volgi ostanejo v Rusiji?

Nasprotujoče si vesti.

Moskovski dopisnik kopenhškega dnevnika »Politiken« poroča, da uradni sovjetski krogi odločno zanikujejo vesti, da bi se Nemci, ki prebivajo ob Volgi in ki imajo lastno republiko v sklopu Sovjetske zveze, preselili v rajh. Dopisnik pravi, da v Moskvi take vesti označujejo za fantastične in uradni sovjetski krogi povdarjajo, da pač ne bodo pripustili, da bi bilo stotisoče zvestih, privržencev Sovjetov prepuščenih negotovi usodi. »Politiken« piše tudi dalje, da

Nemčija sama ne bi bila preveč vesela pol milijona ruskih Nemcev, ki so boljše vizirani, in bi obstojala nevarnost, da bi ob svojem povratku v rajh tam širili komunistično propagando.

Novejše vesti pa vedo povedati, da je dospela v Moskvo komisija za preseljevanje Nemcev iz po Rusiji zasedenega dela Poljske, ki bo vodila pogajanja tudi za preselitev Nemcev, ki prebivajo ob Volgi.

Kako se selijo baltiški Nemci. Letiška vlada je prepovedala nemškim izseljencem vzeti s seboj zlato, platino in dragulje vseh vrst, kakor tudi nakit. Letiški državljani nemške narodnosti, ki bi se ne hoteli izseliti, bodo zgubili letiško državljanstvo. Vsak izseljenec sme vzeti s seboj samo po 15 kg ročne prtljage, razen tega se jim priporoča, da si preskrbe dobro toplo obleko in spodnje perilo ter milo. Glede imetja izseljencev bosta poračunali letiška in nemška vlada.

Poljaki bodo delali samo za hrano in obleko. Nemški listi poročajo, da bo poleg poljskih vojni ujetnikov prepeljanih v Nemčijo tudi več

desettisoč poljedelskih delavcev iz Poljske. Kot odškodnino bodo dobivali ti delavci samo hrano, stanovanje in obleko.

Popravl. V članku »Ali je Sovjetska Rusija dala Nemčiji 17 ton zlata?« se mora glasiti zadnji odstavek tako-le: »17 ton zlata predstavlja v našem denarju, ako računamo 1 kg zlata po 60.000 dinarjev, 1 milijardo in 20 milijonov dinarjev. Koliko pomeni ta vsota si lahko predstavljamo, ako jo primerjamo z izdatki, ki jih je nacistično-fašistični režim v Nemčiji izdal za svoje oboroževanje v zadnjih šestih letih in ki so znašali v našem denarju 1 bilijon 246 milijard dinarjev.«

Doma in po svetu

Kako je s kritiko? »Hrvatski dnevnik« obračunava z demokracijo in radikali, ki so nezadovoljni s sedanjim položajem in sporazumom ter pravi: »... Ako bi bili objektivni, bi priznali, da razen v Franciji, Angliji in Švici ter severnih evropskih državah, ni države v Evropi, v kateri bi bilo toliko političnih svoboščin, kolikor jih je sedaj pri nas. Izvzemši zgoraj našete države, ni države, v kateri bi se smelo tako svobodno kritizirati, ne samo današnjo vladu, ampak tudi temelje sedanje državne organizacije. Ne omenjamo tega zato, da osporimo pravico kritike. Narobe, mi smo vedno bili in ostali poborniki svobode vsake kritike, ker javni delavci ne smejo bežati pred odgovornostjo in kritiko njihovega dela. Zato nam je ljubo, da je vsem srbskim opozicijskim strankam dana možnost, da povedo svoje mišljenje. To je koristno zato, da se njihovi pristajši lahko orijentirajo.«

Kako gleda dr. Maček na položaj v državi. Glasilo podpredsednika vlade dr. Mačka, »Hrvatski dnevnik«, piše: »Dokler se ne prenese oblast z beogradske vlade na banovino Hrvatsko, so hrvatske sile v prvi vrsti zaposlene pri delu okrog prenosa te oblasti. Ko se bo ta posel dovršil, potem se bo mogla Hrvatska seljačka stranka z večjim elanom vreči na delo okrog demokratizacije življenja v vsej državni zajednici.«

Kandidati za senatorje. V krogih dravobanske JRZ se zatrjuje, da bodo za kandidate v senat postavljeni: Franc Smodej, upokojeni uradnik Presbiroja, dr. Schaubach, advokat v Mariboru, Janez Brodar in Alojzij Mihelič. Za imenovanje v senat pa bodo predloženi: dr. Korošec, dr. Kulovec, dr. Ahčin in en stari radikal. V pošteve pridejo: dr. Miler, dr. Puc in dr. Stefanovič.

Samostojni demokrati so zborovali v Zagrebu. Za predsednika stranke je bil izvoljen minister dr. Srdjan Budisavljević. Na kongres je prišel tudi dr. Maček.

Nova uprava delavske zbornice v Splitu. Kakor v Zagrebu tako je tudi v Splitu hrvaški ban dr. Ivo Šubašić razrešil upravni odbor in skupščino delavske zbornice in imenoval nove članke skupščine.

200.000 obratnih nezgod je bilo prijavljenih pri Središnjem uradu za zavarovanje delavcev v Zagrebu od početka uveljavljenja zakona za zavarovanje delavcev v l. 1922, pa do zaključno l. 1937. Po statistiki odpade na vsak dan v letu po ena smrtna obratna nezgoda. Ta odstotek je pri nas sorazmerno mnogo višji, kot pa v drugih mnogo bolj industrializiranih državah.

100.000 na stilišu obolelih ljudi je zdravniško ugotovljenih v Bosni.

Beg tovarn iz Slovenije. Pripovedujejo nam, da ni res, da beži industrija iz Slovenije. Ali vendar je res. »Jugoslovanski kurir« poroča, da se namerava seliti iz Slovenije še »Tovarna tehničnega olja Hrovat in Co.« v Mostah v Beograd, z isto namero se pa bavi znana ljubljanska tovarna pločevinastih izdelkov »Saturus«. Pisarne močjejo v Beograd, stroji pa v center države in v Sloveniji jih ne bo več.

400 delavcev z družinami je bilo odpuščenih pri podjetju »Jugoslovenska destilacija drva d. d.« v Tesliću, v banovini Hrvatski, ker je ustavljen izvoz oglja v inozemstvo.

Stavka pristaniških delavcev v Splitu je končana. Delavci so izvojevali kolektivno pogodbo. Urnina za pristaniške delavce znaša 10 dinarjev.

Nova bolnica v Zagrebu. V Zagrebu grade Zakladno bolnico, čije stroški so proračunani na 75 milijonov dinarjev. Doslej so bolnico gra-

dili v etapah, zazidali so že 44 milijonov dinarjev. Odslej ne bodo gradili več v etapah, ampak bodo dokončali delo brez prekinitev.

Naša država nakupuje velike količine hrane. Kmetijsko ministrstvo bo kupilo 16.000 vagonov pšenice, 20.000 vagonov koruze, 3000 vagonov suhih sliv in 500 vagonov marmelade. Ti nakupi so v zvezi z zakonom o prehrani prebivalstva v izrednih prilikah.

Nemčija ne bo nobenih naših dobav več plačevala z devizami. Po novi trgovinski pogodbi med našo državo in Nemčijo bomo blago same še medsebojno zamenjavali. Doslej je Nemčija plačevala rudo v devizah, a...

Nemčija bo dobavila naši državi 380.000 ton koka in premoga. Povišanje carin za celulozo. V zvezi z obratovanjem nove Bonačeve tovarne za celulozo pri Krškem se širijo vesti, da bo v kratkem povišana uvozna carina na celulozo, da se zaščiti konkurenčnost domačega izdelka.

500 vagonov jabolk izvozi do konca leta Jugoslavija v Nemčijo. Cena za 100 kg jabolk na meji je 22 mark. Prižad plačuje po 50 din izvozne premije, ki naj jo izvozniki vračunajo v prodajno ceno.

Anglija ima monopol na bombaž v volno. Anglija je kupila vso volno v Avstraliji in ves bombaž v Egiptu. Samo od nje lahko dobi naša tekstilna industrija svoje surovine. Volno in bombaž bomo plačevali Angliji s poljskimi pridelki. Nekaj bombaža bomo dobili iz Grčije in Turčije, nekaj pa iz Italije, kamor bomo morali pošiljati v zameno bakreno rudo.

Angleški vojniki na Francoskem se ne morejo privaditi francoskemu pivu. Da ne postanejo slabe volje, so jim iz Anglije poslali par milijonov steklenic pristnega angleškega piva. Razen tega so odprnili iz Anglije na francosko fronto tudi potujoče kinematografe, gledališča in kabarete. Kakor vidimo, se angleška vlada trudi, da bi vojniki ne pogrešali udobnosti, ki so jo bili vajeni v civilu.

Smrtna nesreča na izletu. Dne 22. oktobra se je vračalo 21 ključavničarjev iz Hrastnika z avtobusom iz Savinjske doline. V Sp. Grušovlju pri Celju je avtobus trčil ob nek kmečki voz. Oje voza je predrlo steno in stisnilo 32 letnega elektrika Franca Rotarja iz Hrastnika ter rnilo ključavničarja Bogomila Jelena. Nesrečni Rotar je umrl med prevozom v bolnišnico.

Iz Češke

Češki radio za dobro knjigo. Češka radiooddajna postaja je uvedla vsako nedeljo oddajo razprav o »Češki knjigi«. Predavatelji kritično razpravljajo o važnejših novostih s knjižnega trga, podajajo pregled izšlih knjig ter prednašajo posamezne odlomke iz teh knjig.

Vsak Čeh enkrat v Pragi. Pod tem geslom organizirajo Čehi že dalje časa posebne zletne vlake z dežele v Prago in so imeli na ta način minulo soboto in nedeljo v Pragi na izletu Hanake iz Morave, ki so se pripeljali tja s posebnim zletnim vlakom. V Pragi so jim priredili tudi izlete z razglednimi avtobusi in cestno železnico po mestu ter vožnjo po Vltavi.

Zidi tudi v čitalnico ne smejo. Plzenska »Nova doba« prinaša odločbo policijskega ravnateljstva iz mesta Domažlice, na podlagi katere je v smislu odredbe »Protektorata Böhmen und Mähren« židom prepovedan obisk naštetih gostiln in razen tega tudi vstop v javno mestno čitalnico.

Žide iz šahovskih klubov. ČTK javlja, da sta bila iz praške župe šahistov izključena kluba šahistov »Prager Schachklub in Steinitz« radi neairiskega obiležja. Istočasno se priporoča ostalim klubom, da bi črtali iz svojih seznamov člane neairice, ki ne bodo v nobenem slučaju pripuščeni k tekmam.

Nabava jajc. Deželni urad v Brnu je objavil v listih vest, da lahko odslej konsumenti kupijo na podlagi odrezkov živilskih listov L 7—9 tedensko 1 jajce, in sicer vsak teden na 1 odrezek.

Zane Grey:

24

Mož iz gozda

»Iz razloga, ki ga Vi lahko uganete«, je odvrnil Dale in se sklonil naprej; niti glas, niti obraz se mu nista spremenila, in vendar je bilo nekaj na njem, kar je Helen očaralo. »Jaz sem lovec. Živim v gozdovih. Neko noč pred par dnevi me je presenetil vihar in po naključju sem iskal zavetja v neki stari kladari. Komaj sem bil notri, sem že začul topot konjskih kopit. Skril sem se bil na podstrešju. Par mož je razjahalo pred kladaro in vstopilo. Bila je tema. Niso me mogli videti. Pogovarjali so se. Ugotovil sem, da je bil Snake Anson s svojo tolpo ovčjih tatov. Pričakovali so Beasleya, ki se je najavil na ta sestanek. Kmalu je prišel. Pripovedoval je Ansonu, da je stari Al, Vaš stric, že čisto pri kraju, — da je poslal po Vas, da bi vam ob svoji smrti zapustil svoje premoženje. Beasley je prisegel, da ima napram Alu zahteve. V to svrhu je sklenil pogodbo z Ansonom, da Vas spravi s sveta. Navedel je dan, ko dospete v Magdaleno. Ko bi bil Al mrtev in Vas ne bi bilo, bi se Beasley lahko polastil premoženja; potem bi ga tudi več ne zanimalo, ako bi se Vi zopet pojavili in stavili svoje zahteve. Bilo bi prepozno... Tolpa je še isti večer odjezdila dalje; naslednjega dne sem pohitel v Pino. Ljudje v Pini so vsi moji prijatelji, z izjemo starega Ala. Toda smatrajo me, da nisem čisto priseben.

Zadeve nisem hotel obesiti na veliki zvon. Beasley je vpliven mož v Pini in kakor domnevam, ima Snake Anson tam razen Beasleya tudi še druge prijatelje. Zato sem torej šel obiskat Vašega strica. On ni nikdar prav vedel, kaj naj bi z menoj, ker je mislil, da sem tako len, kot kakšen Indijanec. Stari Al so vraži lenuhe. Potem vsa se skregala — ali bolje rečeno on se je pričel kregati z menoj — ker je mnenja, da mu je moj ukročeni lev raztrgal par njegovih ovac. In sedaj sem na koncu koncev že tudi sam prepričan, da je Tom to res storil. Poskušal sem, da bi pogovor zasukal na zaroto, ki jo je skoval proti Vam Beasley, toda stari Al me ni hotel poslušati. On je trdoglav — zelo trdoglav. In ko sem poskušal, da mu vso stvar raztolmačim, je docela zgubil glavo. Nagl me je s posestva. Menda sedaj razumete, v kakšno zadrego sem bil zašel. Nazadnje sem se napotil k mojim štirim prijateljem, katerim sem mogel zapupati. Oni so mormoni — mladi dečki — bratje. Oni zunaj na kozlu poleg kočijaža je Joe. Povedal sem jim bil vso zadevo z Beasleyem in jih prosil, da mi pomagajo. Sklenili smo, da prehitimo Ansonovo tologo in pred nio dospemo v Magdaleno. Slučajno pa je Beasley v Magdaleni prav tako mogočen mož, kot v Pini. Zato smo morali ravnati previdno. Toda dečki imajo tu par prijateljev, ki so tudi mormoni, kot oni, in ti so izjavili, da so nam pripravljeni pomagati; priškrbeli so nam ta stari poštni voz... in sedaj smo tu... Dale je stegnil svoji močni roki in z resnimi pogledi motril zdaj Helen, zdaj Bo.

»Vi ste zlat človek!«, je vzkliknila Bo z jasno zvonečim glasom. Bila je blede od razburjenja, njeni prsti so se ji krčili in njene oči so se ji iskrale.

Dale, ki se je doslej držal častitljivo resno, je sprva izgledal prestrašen in presenečen, potem pa laskan; nasmeh mu je zaigral na obrazu, da mu je izgledal obraz kot obraz dečka.

Helen je čutila po vsem telesu odrevenelost, dočim so njeni živci trepetali. Roke so ji bile mrzle. Strahota tega odkritja je povzročila, da ni mogla spregovoriti niti besede; toda v njenem srcu je našel Bojin vzklik začudenja in hvaležnosti glasen odmev.

»Tako je torej s to zadevo«, je zaključil Dale in se globoko oddahnil. »Ni čudno, ako ste vi iz sebe; toda ne morem pomagati, ko se pa tako nespretno izražam... Sedaj moramo voziti še trideset milj po tej cesti proti Snowdru, predno bomo mogli kreniti na stranpot. V teku današnjega dne bodo ostali dečki — Roy, John in Hal — odšli iz Show Downa, to je mesto, ki leži malo dalje od Snowdru. Poleg svojih koni vodijo s seboj tudi moje, ki nosijo mnogo zalogo živil. Med potjo nekje se bomo našli — mogoče ponoči — ali pa jutri zjutraj. Upam, da ne danes ponoči, ker bi to pomenilo, da je Ansonova tolpa že na poti v Magdaleno.

Helen je vsa obupana vila roke.

»O, ali res nimam nič poguma v sebi?«, je šepetala.

(Dale prihodnjič)

Iz naših krajev

Sodrug Karl Malovrh 60 letnik!

Danes, dne 24. oktobra 1939, slavi župan občine Hrastnik-Dol, naš sodrug Karl Malovrh svoj 70. rojstni dan. Rodil se je 24. oktobra 1879 v Zagorju ob Savi, kot sin delavskih staršev; oče je bil rodom iz Gočovic pri Planini in zaposlen kot rudniški voznik, mati pa mu je bila rodom iz Znoj pri Zagorju.

S. Karel Malovrh je obiskoval ljudsko šolo v Zagorju in nato leta 1894 vstopil v službo v takratni steklarni, kjer je služboval do leta 1899. Še istega leta pa je odšel kot rudar k zagorskemu rudniku ter se po dveh mesecih zaposlil ponovno v steklarno leta 1904. Ker je bil nadarjen, je bil še istega leta sprejet v službo k tamošnji Bolniški blagajni, kjer je služboval do leta 1909. Poročil se je naš s. jubilar leta 1903 v Zagorju, kjer si je izbral za svojo življensko družico dekle iz steklarske delavske rodbine, s. Pavlo, rojeno Ranžinger, s katero je živel v najlepši zakonski slogi. Bila mu je tudi v resnici vzorna tovarišica ter pomočnica v najbolj kritičnih časih njegovega delovanja, zlasti v času, ko je nastopil svoje novo mesto kot načelnik zadruga Konzumnega društva v Hrastniku, kamor je prišel 1. avgusta 1909 na poziv hrastniški sodrugov. Mimogrede omenimo, da je šel po s. Karla Malovrha v Zagorje še danes živeči stari in zvesti zadrugar s. Urlep Ivan.

S. K. Malovrh je bil že v svojih mladih letih zvest pripadnik socialistične ideje. Sprejel je ponudbo in se s svojo družino podal v Hrastnik, zavedajoč se, da ga čakajo tu težke naloge. Kajti Konzumno društvo rudarjev se je takrat nahajalo v najkritičnejšem času, skoraj lahko trdimo — pred propadjo. S prihodom s. Malovrha je prišlo novo in zdravo zadrugažno življenje. Zgodovina zadruga je del njegovega življenjepisa. Priznati se mora, da je zgrabil za delo mož železne energije in ob sodelovanju še nekaj zavednih zadrugarjev je uspelo, da se je stanje zadruga od leta do leta boljšalo, zadruga razvijala in napredovala tako, da danes proletarijat ponosno gleda na lepe uspehe te svoje zadruga, katera stoji na zdravih in čvrstih temeljih. Ne smemo pa pozabiti, da ta zadruga takrat ni postojala v takem obsegu kakor danes. Saj se je šele pod načelovanjem s. jubilara razširila. Leta 1910, se je pričelo s točenjem čez ulico. Stanje zadruga se je stalno boljšalo in že leto pozneje se je zadruga iz navadne točilnice pretvorila v javno gostilno, za kar je morala preurediti prostore tako, da je temu namenu tudi ustrezalo. In ne samo to! S smotrenim delom je skladišče preuredila v lično dvorano, ki je služila od tedaj za vsa delavska zborovanja in drugim delavskim kulturnim prireditvam. Naj omenimo tudi, da je bila to prva dvorana, prav tako pa tudi prvi delavski gledališki oder v Hrastniku. Z lastno dvorano in odrom so bili položeni tudi prvi temelji delavski kulturni organizaciji »Slogi« ter njenim naslednicom do današnje »Vzajemnosti«, za delo katerih je imel in ima naš s. jubilar še danes največje razumevanje. Dalje je zadruga na pobudo zavednih steklarjev v letu 1912 ustanovila podružnico za steklarje, ki še danes uspešno deluje. Pozneje, leta 1926, je zopet zadruga preuredila prvotno primitivno pekarno v moderno parno pekarno, ki lahko preskrbi s svežim pecivom ves Hrastnik! Pozneje, v letu 1928, pa se je ustanovila še tretja prodajalna za rudarsko kolonijo na Logu, ki prav tako uspešno deluje. In ko je zadruga videla uspešno delovanje in razvoj kulturne organizacije ter spoznala, da sta oder in dvorana premajhna, je na predlog s. jubilara leta 1935 prizičala nov in lep, ustrežajoč oder ter prostorno garderobo. S. jubilar pa je tudi poskrbel, da zadruga, kateri načeljuje, ne bo sama sebi namen. Danes se nahajajo pod streho te zadruga vse delavske organizacije, tako strokovne, kulturne, delavski kolektariji in rudarska godba, tako da lahko to zgradbo po pravici imenujemo »DELAVSKE DOM«. Poleg vsega navedenega pa je ta delavska zadruga imela vedno razumevanje za številne boje hrastniškega proletarijata in ga v najkritičnejših časih kar najbolj gnotno podprla. Na vse to se delavstvo te doline živo spominja.

Pripomniti moramo, da je jubilar doživljal težke čase in je moral kot mož železnih živec čvrsto držati vajeti v rokah, sicer bi v razvalinah pojavih prišla zadruga v nevarnost tako, da bi jo delavski pokret kaj lahko izgubil. Vse to in mnogo drugega je s. jubilar skozi svojih 30 let življenja v Hrastniku zgradil, oziroma pomagal graditi, kar je danes v ponos naše doline in delavskega gibanja v Sloveniji.

Pozabiti tudi ne smemo, da je bil s. Malovrh

vsa ta leta član strokovne in kulturne organizacije, kateri je mestoma tudi predsedoval ter ji je še danes najboljši svetovalec in njen idejni pobornik.

Šteti ga moramo med zveste člane in pobornike socialistične stranke, kateri je praviako posvetil vse svoje sile za uresničenje njenih ciljev in lepše bodočnosti delavstva ter vsega človeštva. Kot govornik je nešteto krat nastopal in se ob najrazličnejših prilikah udeleževal sej, sestankov in drugih posvetovanj. Zlasti v vseh važnejših prilikah si njegove odsotnosti sploh ne moremo misliti. Zato je hrastniško delavstvo storilo prav, da ga je že v letu 1912 prvič izvolilo v občinski odbor občine Trbovlje, kateri je takrat pripadal še Hrastnik. Tudi na tem mestu je s. jubilar kar najbolj zastopal koristi hrastniškega dela davkoplačevalcev, zlasti pa je bil cilj njegovih prizadevanj zgradba prve stanovanjske hiše za upokojece, katera nosi danes ime »DOM RUDARSKIH UPOKOJENCEV«. To se je vršilo v času, ko je bil na čelu trboveljske občine župan s. Ignac Siter, ki je za strmeljenje s. Malovrha našel polno razumevanje. Na inicijativno jubilara se je tudi zgradil za Hrastnik potrebni vodovod, kateri s svojimi številnimi odcepi, hidranti in izlivki danes uspešno služi vsemu prebivalstvu naše doline.

Nastopila pa je doba, ko se je Hrastnik vsled prekomasacije občin odcepil od Trbovelj in se je ustanovila samostojna občina Hrastnik-Dol. Ko ga naj številno delavstvo, obrtniki in mali kmetje poleg drugih zastopnikov postavijo na čelo te novo ustanovljene občine?

Pri občinskih volitvah leta 1932 je zmagala združena delavska in kmečka lista s. Malovrha;

izvoljeni odbor ni nikoli prevzel svojih funkcij. Nato so bile leta 1933 razpisane ponovne občinske volitve. Tudi teh volitev se je udeležilo delavstvo, obrtniki in kmetje. In zopet je bil na čelu liste s. Malovrh. Lista je zmagala in še istega leta je v največje zadovoljstvo hrastniškega prebivalstva postal s. Malovrh prvi župan občine Hrastnik-Dol. Na tem mestu, na katero ga je postavilo zaupanje hrastniškega prebivalstva, je še danes. Že šesto leto, odkar je bil v letu 1936 ponovno izvoljen za župana. Kot tak predseduje tudi šolskim odborom ter številnim odsekom občine. Tudi na tem mestu je svojo delo usmeril v prid onim, ki so bili pomoči najbolj potrebni, to so zlasti številni brezposelni, nešteti občinski siromaki in oni, ki so bili potrebni ceneni in zdravih stanovani. Vsem je pomagal in vsakemu na svoj način. Zadovoljivo je rešil tudi stanovanjsko vprašanje, da stoji danes prav na njegovo osebnost prizadevanje že druga stanovanjska hiša s 17 lepimi ter udobnimi stanovanji in da je bila med tem pravkar dograjena še tretja s 4 ličnimi stanovanji, v katero se bodo že tekom prihodnjih dni vselili upokojeanci. Nadalje je naš jubilar rešil celo vrsto perečih vprašanj, ki so zadevali ureditev cest, vodovodov, mostov, elektrifikacijo raznih delov občine itd., ki so čakala rešitve.

Poleg svojega plodonosnega dela pa je doživel tudi udarec, med katerega moramo šteti kot največjega, izgubo njegove življenjske družice l. 1933. Vendar je tudi to najtežje bol moško prenesel ter se še bolj poglobil v svoje posle, v delo, ki mu je bilo in je najljubše!

S. jubilar je imel v zakonu troje otrok: poleg hčerke Pavle ima še dva sinova, Karla in Viktorja, izmed katerih se zlasti sin, s. Viktor, slušatelj juričidne fakultete, prav aktivno udeležuje na kulturnem polju v »Vzajemnosti«, sin s. Karel pa je uradnik na občini Trbovlje. S svojim zetom g. Dolancem si je postavil skupen skromen dom v neposredni bližini občinskih hiš, kjer stanujejo upokojeanci in kjer prebije svoj, tako skromno odmerjen prosti čas!

Da, sodrug Malovrh, veliko je Tvoje delo, ki si ga opravil v teh tridesetih letih, odkar si med nami in ga vršiš še danes za procvit socialističnega delavskega gibanja in socialistične kulture, za procvit občine in blagor vsega prebivalstva. To je delo, ki je v ponos Tebi in nam, Tvojim somišljenikom, ki Ti k Tvojem jubileju 60. letnice iskreno čestitamo ter ključemo: Ostani nam vsem v naši sajasti dolini zdrav in krepek do skrajnih mej življenja.

Družnost!

CELJE POPRAVEK

Vaš c. list je priobčil v svoji številki 119 z dne 17. oktobra t. l. na strani 3. pod rubriko Celje pod naslovom: Zahtevamo preiskavo! notico glede postopanja z delavci v Kemični tovarni.

Z ozirom na to notico Vas kot zastopnik Metalnega akcijskega društva, ki je lastnik Kemične tovarne v Celju pozivam, da priobčite v smislu čl. 26 in 27 zakona o tisku sledeči popravek.

Ni resnica, da je zdravnik v Vojniku konstatiral, da je židar, zaposlen pri Kemični tovarni, bil težko zastrupljen z arsenikom. Pri obdukciji v javni bolnici v Celju se je ugotovilo, da dotični židar ni bil zastrupljen, ampak, da je umrl na srčni kapi. Radi tega tudi noben vester zdravnik ni mogel konstatirati zastrupljenja z arsenikom. Tudi ni resnica, da bi podjetje sililo ostale delavce, da delajo pri istem delu naprej, ne da bi poprej preiskali in odstranili vzroke, ki so krivi delavčeve smrti in da bi bila dva delavca tožila, da čutita znake zastrupljenja. Res je nasprotno, da se nobeden delavec ni pritožil, da bi ne opravljal dela v oddelku, kakor ga je opravljal umrli delavec Josip Vrečko in tudi se ni pritožil noben delavec, da bi čutil znake zastrupljenja. Zastrupljenje z arsenikom v Kemični tovarni je nemogoče, ker se v tovarni ne dela z nobenim materijalom, ki bi vseboval arsenik. Podjetje ni

LJUBLJANA

Delavsko kulturno društvo »Vzajemnost« v Mostah pri Ljubljani vprizori v četrtek, dne 26. oktobra 1939 ob 8. uri zvečer v dvorani »Sokol« Moste-Selo (kinodvorana) dramo v treh dejanjih »Mrak«. V odmorih sodeluje tudi društveni pevski zbor. Vabimo vsa sosedna delavska društva, posebno pa delavstvo iz Most, da se te delavske prireditve polnoštevilno udeležijo in s tem pripomorejo do čim večjega razmaha delavskega kulturnega življenja v Mostah. — Odbor.

Vodstvo javne kuhinje v Delavski zbornici je prevzel bivši župnik v Tunjicah g. Križman.

MARIBOR

Sklenjena je kolektivna pogodba v pekovski stroki

Po več kot petmesečnih pogojanjih med pekovskimi mojstri in pekovskimi pomočniki je bila dne 20. oktobra sklenjena in podpisana nova kolektivna pogodba. Kot podpisnika nove kolektivne pogodbe sta na eni strani »Združene pekovskih mojstrov« za delodajalce, na drugi strani pa podružnica »Zveze živilskih delavcev Jugoslavije« za delojemalce.

Kdo spada pod udar kolektivne pogodbe?

Nova kolektivna pogodba je sklenjena za vse pekovske delavnice in podjetja v Mariboru ter Krčevini, Novi vasi, na Pobrežju, Teznu, v Kamnici, Dolgošah, Studenčih Razvanju, pri Mariji Brezji, v Limbušu, Počehovi, Pekrah in na Jelovcu ter se njene določbe nanašajo na vse pekovske pomočnike, ki so v teh obratih zaposleni pri proizvodnji kruha.

Nova kolektivna pogodba rešuje zadovoljivo tri glavna vprašanja:

1. dolžino delovnega časa, 2. mezde in naturalne dajatve, 3. plačani dopust in prazniki. K 1. Z novo kolektivno pogodbo je vpeljan v pekarnah 9 oz. 10 urni delovnik, 10 urni delovnik je določen za tiste, ki poleg dela v pekarni tudi raznašajo pecivo strankam, vsi ostali pa imajo 9 urni delovnik. V tem oziru je prinesla kolektivna pogodba skrajšanje delovnega časa za del pomočnikov za eno uro. Priznana sta dva praznika: zadnji dan v decembru in 1. maj, ako ne padeta na soboto ali ponedeljek.

Glede državnih praznikov (6. sept. in 1. december) velja seveda zakon.

K 2. Mezde so se v splošnem povišale od din 10 do din 50 na teden. Večina bo prejela za okrog din 15 do din 20 zvišane mezde. Glede višine mezd so pekarske razdeljene na štiri skupine. V prvo skupino spadajo pekarske z nad 5 pomočniki, v drugo skupino pekarske s 3 ali 4 pomočniki, v tretjo skupino pekarske z 2 pomočnikoma, v četrto skupino pa pekarske z 1 pomočnikom.

Mezde so tedensko in znašajo v dinarjih:

	I.	II.	III.	IV.
Predpečnik, mešalec za belo in črno	440	400	310	250
ostali pomočniki	360	320	250	250
Izpomagači dobivajo dnevno	70—85	60—75	50—65	

Glede izpomagačev velja, da dobe najmanj pol dnevnno mezdo, tudi tedaj, ako so zaposleni pod 5 ur. Po treh dneh dobivajo normalno kategorijsko mezdo.

Novooproščeni vajenci dobivajo v prvih šestih mesecih pomožniške dobe din 120 tedensko, in razen tega stanovanje, hrano in perilo. Pomočnikom, ki imajo pri mojstrih stanovanje in hrano, sme mojster odtegniti: v I. skupini din 130, v II. skupini din 120, v III. skupini din 100; manj kot doslej.

Razen tega ima vsak pomočnik dnevno pravico do 1 kg (doslej ½ kg) kruha za dom, uživanje peciva med delovnim časom je brezplačno.

K 3. Kot pridobitev je smatrati priznanje 3 dnevnega dopusta pomočniku po enoletnem službovanju.

K 4. Važno je, da je organizaciji, ki je sklenila kolektivno pogodbo priznana pravica posredovanja dela, čeprav samo z dostavkom »po možnosti«.

Plačilo nadur, nedeljski počitek in priznanje organizacije je v zakonu utemeljeno.

In socialno zaščitne določbe?

Na željo mojstrov so bile vnesene v pogodbo tudi določbe, ki pa so v nasprotju s postoječim zakonom oz. uredbami in sicer:

1. delovni čas za preddele prične ob 22. uri.

Predavanje o plinski vojni. »Vzajemnost« priredi v sredo, dne 25. t. m. ob 20. uri v dvoradi Delavske zbornice, Sodna ul. 9-II. predavanje o plinski vojni. Predaval bo g. prof. Modic Stanko, ki bo pokazal tudi par eksperimentov.

Hodnik od Tomšičeve ulice do mestne meje v Krčevini, katerega slabo stanje smo pred tedni grajali, se te dni asfaltira, kar je bilo že skrajno potrebno. Sedaj se bo v tu poznala razlika med mestom in okolico. Treba bo pa misliti tudi na ureditev hodnika na vzhodni strani Aleksandrove ceste in pred kavarno »Jadrano«, kjer naj bi se tisti predprostor tlakoval z drobnimi kockami.

prijavilo nezgode pri OUZD na prošnjo pokojnikov žene, ker ne gre za nezgodo v smislu zakona o zavarovanju delavcev, pač pa je pozneje napravilo obširno poročilo v tej stvari OUZD.

Za Metalno a. d.

Dr. Gorčar Alojz.

Celjsko gledališče. Sreda, 25. oktobra ob 20. uri: »Celjski grofje«. Gostovanje mariborskega gledališča.

Avtomobilsko garažo gradi Delavska zbornica na dvorišču svoje palače na Miklošičevi cesti.

Nasipi se podirajo radi deževja ob strugi Ljubljanice in »na šancah« na Gradu. ...

Prosvetni večeri »Vzajemnosti« in »Zarje« se prične z novembrom. Pripravlja se skupni nastop vseh okoliških društev »Vzajemnosti«.

Inteligenčnega naraščanja je vedno več. Letos se je vpisalo na ljubljanski univerzi že nad dva tisoč študentov. Nastaja vprašanje, kako bo Slovenija zaposlila vse te intelektualce.

skupno delo pri tabli ob 1. uri; ob sobotah pa se prične z delom celo eno uro poprej. Po veljavni uredbi delovni čas ne sme pričeti pred 12. oz. 3. uro;

2. zahtevki pomočnikov v zvezi s plačilom mezde, in nadur se morajo uveljaviti tekom 14 dni, potem paritetne komisije, sicer zapadejo. Po zakonu taka pravica zastara po treh letih;

3. pomočniki se odpovedo vsem morebitnim zahtevkom iz dosedanjega službenega razmerja in umaknejo prijave radi kršenja uredbe o omejitvi nočnega dela. Prvi del tega dogovora je v nasprotju z zakonom iz razlogov pod 2, drugi del tega dogovora pa z določbami uredbe o omejitvi nočnega dela, ker se pregon zbog prestopka vrši brez sodelovanja zasebnega udeleženca.

Novo v pogodbi so odredbe o obratni higijeni: pomočniki morajo dobiti umivalnike, milo in brisače. Čiščenje lokalov morajo oskrbeti pomočniki in vajenci v delovnem času.

Za reševanje sporov in nadzorstvo nad izvajanjem kolektivne pogodbe je predvidena **paritetna komisija** iz po treh članov združenja mojstrov in pomočnikov (ZZD). Pravilnik paritetne komisije bo tvoril del kolektivne pogodbe.

Pogodba je neodpovedljiva dve leti, počenši od dneva veljavnosti, dne 1. novembra 1939.

Zborovanje pekovskih pomočnikov.

Organizacija pekovskih pomočnikov, podr. Zveze živilskih delavcev Jugoslavije, je sklicala dne 22. oktobra zborovanje v društvenem lokal, na katerem je poročal o kolektivni pogodbi in pogajanjih s. Zidanšek, ki je bil tudi član pregovornega odbora. (V tem odboru so bili tudi ss. Bratuša, Plohl, Budja in Jazbinšek.)

Na zborovanju so bili z malo izjemo navzoči vsi pekovski pomočniki.

Pogajanja so trajala nad pet mesecev. Ko je prišlo do sporazuma, so nasprotniki težen pekovskih pomočnikov še enkrat izšli celo vedro gnojnice na organizacijo in odbor v stolpcih znanega lista, ki ga ni treba še posebej omenjati. Pomočniki so v pogledu socialno zaščitnih določb glede omejitve nočnega dela vsled trdovratnega odpora pekovskih mojstrov priznali dejansko stanje. Naredba o omejitvi nočnega dela se namreč ni izvajala in se tudi ne izvaja. V kolikor so bile kazni izrečene, so bile amnestirane. Izrekanje kazni glede novih kršitev pa se je odlagalo. Po kolektivni pogodbi se pomočniki ne odrekaajo pravici boja za uresničenje nočnega počitka.

Nato je govornik podrobno obrazložil tudi ostale določbe kolektivne pogodbe, naglašujoč zlasti, da ima določba o terjanju prejemkov v roku 14 dni namen prisiliti pomočnike, da se bodo brigali za svoje pravice in se borili na terenu.

V materijalnem pogledu je pogodba pridobitev.

Predlagal je, da naj se o pogodbi glasuje.

Predsednik s. Plohl je odredil glasovanje in je bila pogodba soglasno sprejeta. S. Kolar se je zahvalil odboru za trud pri pogajanjih v imenu navzočih.

Nato je pozdravil zborovanje v imenu stavebincev (SGR) s. Hrovat, nato pa še s. Eržen, ki je povdaril, da je v tem boju bila predmet napadov s strani nasprotnikov pekovskih pomočnikov ne samo organizacija, ampak tudi »Delavska Politika«.

Vsekakor bo boj pekovskih pomočnikov tudi v bodoče usmerjen v pravcu čim večje socialne zaštite. V tem smislu so izzvenile tudi zaključne besede predsednika s. Plohla.

Za snago v železniških vozovih. V vozovih osebnih vlakov vlada očitno pomanjkanje higijene. Kdor ima priliko voziti se v teh vozovih, se mora večkrat čuditi, da je kaj takega sploh mogoče. Tla so prašna in nastlana z vsemi mogočimi odpadki, klopi in naslonjala so umazana, police prašne, človeka kar spreleti, kadar stopi v tak voz. Ako si ne pogrneš klopi s papirjem, riskiraš, da si boš zamazal vso obleko. Seveda je kriva teh razmer publika, ki se prevaža z vlakom, pa ne pozna ali pa noče poznati higijene. Toda stvar železniške uprave je, da v takih razmerah poskrbi za temeljitejšo čiščenje. Tla v vagonih bi morala biti čim pogosteje namazana s prašnim oljem, klopi bi kazalo vsak mesec enkrat oprati, police in stene pa večkrat obrisati prahu in saj. — Potnik.

Kdaj bo dozidan in opremljen novi paviljon splošne bolnice, ki je v surovem stanju dogotavljen že nad dve leti? Ali ni škoda, da tako velik kapital leži mrtev, brez haska. Ako bi bil paviljon dozidan pred dvema leti in takoj tudi opremljen, bi imela bolnišnica od tega paviljona zaznamovati že lepe dohodke.

Nesoglasja glede delokroga bolniških blagajn

V zvezi z vprašanjem razmejitve nameščenjskih bolniških blagajn

Jugoslovansko socialno zavarovanje je še vedno deloma razcepljeno. Imamo Osrednji urad za zavarovanje delavcev (SUZOR) v Zagrebu, ki so mu podrejene še blagajne: Trgovsko bolniško in podporno društvo v Ljubljani, »Merkur« v Zagrebu in »Trgovska Omladina« v Beogradu. Ti zavodi imajo načelno enako samoupravo in dajatve.

V tem socialnem zavarovanju pa niso obsežni železničarji in rudarji, ki imajo svoje zavode. Nezadostno je tudi zavarovanje za delavce pri javnih in državnih dnevničarjih. Poleg tega imamo še posebej pokojninski zavod za nameščence.

Sedaj je nastal spor zaradi zavarovanj, ki so podrejena SUZORU, ki je nekoliko v zvezi z razmejitvijo banovinskih samouprav.

SUZOR je namreč predložil ministru za socialno politiko, da naj se delokrog »Trgovskega bolniškega podpornega društva« v Ljubljani omeji na Slovenijo, »Merkurja« v Zagrebu na Hrvaško

in »Trgovske Omladine« na druge dele države.

Zagrebski »Merkur« izgubi s tem 27 ekspozitur v Vojvodini in Srbiji, 10 v Bosni in 5 v Sloveniji in bi se zaradi tega zmanjšalo število njegovih članov od 25.611 na 15.777. To izgubo članstva bi »Merkur« težko prenesel, ker je gradil sanatorij za 25 milijonov dinarjev, računajoč s tem, da mu bo ob sedanjem številu zavarovancev amortizacija lahko mogoča.

Mi stojimo na stališču čim enotnejšega socialnega zavarovanja ob najširši zavarovalni samoupravi zaradi eksperimentalnosti poslov. Menimo pa, da bi ne bilo dobro, če bi se oblast preveč rigorozno prenesla na banovinske samouprave.

S tem obveščamo o sporu našo javnost, ne da bi se vtikali vanj več, kakor da povemo svoje generalno stališče glede tega vprašanja. Če se zavarovanje ne namerava unificirati, potem delokrog, ki ga imajo posamezne blagajne, ni tako bistvenega pomena ter pomeni le formalni spor.

MARIBOR

Mariborsko šolsko letalo je že dalj časa poskodovano in ni sposobno za plete. Letalo je prevrgel veter, predno je startalo k poletu. Pokvarjen je propeler in zadnje krmilo, motor so morali poslati v pregled. Jadralski letalci iz Ruš so zadnje čase imeli vaje na tezenskem letališču, ker sami ne posedujejo gumijaste vrvi, ki je potrebna, da se z njeno pomočjo jadralsko letalo dvigne v zrak.

Družabni večer bodo priredili pekovski pomočniki, dne 11. novembra v društvenih prostorih pri »Zlatem konju«.

Vlom. V Dr. Medvedovi ul. 12 so doživeli v noči od sobote na nedeljo, dne 22. oktobra razburljiv vlom. Vlomilec se je priplazil v stanovanje skozi okno jedilne shrambe. Najprej je našel v notranjosti stanovanja ključ, s katerim je odprl dvojne vrata, ki vodita v stanovanja na prosto. Nato je prebrskal vse predale v predsobi in kuhinji, pobral zimsko perilo, nekaj denarja, brivski pribor, nogavice ter dve aktovki, kateri je napolnil z ukradenimi predmeti, ko se je prav tedaj vrnil domov s B. Petejan, ki je v vlomilcu zastavil pot. V temi je vlomilec nato skočil proti njemu in mu posvetil z žepno baterijo v obraz, da bi ga zasleplil. Petejan pa je bil toliko duhaprisoten, da je skočil nazaj skozi odprta vrata in jih za seboj zaprl, tako, da je bil vlomilec zajet v predsobi. V tem hipu je vlomilec sprožil strel skozi zaprta vrata, ki je za las pogojil Petejana, ki je v veži držal vrata za ključko. Med tem, ko je napadeni odskočil, je vlomilec pobegnil skozi vrata in na polje.

Repertoar Narodnega gledališča. Ponedeljek, 23. oktobra: zaprti. Torek, 24. oktobra ob 20. uri: »Veriga«. Red B. Sreda, 25. oktobra ob 20. uri: »Celjski grofje«. Gostovanje v Celju. Četrtek, 26. oktobra ob 20. uri: »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Red A.

Prva letošnja opereta »Navihanka«, pod vodstvom kapelnika Hercoga in v Harastovičevi režiji, tudi v svojih zadnjih pripravah dožoreva za premiero, ki je nameravana v kratkem.

KRANJ

Pri delu se je smrtno zastrupil

V barvarni »Jugobruna« vladajo radi nezadostne ventilacije nevarne razmere. Zlasti se to občuti zadnje leto, ko se po receptu novega inženirja rabi pri barvanju blaga takozvano ananilno olje, ki vsebuje zelo strupene snovi. Razmere v tem zadušljivem in zdravju škodljivem oddelku pa bi ostale še nadalje samo tiho tarnanje in občutek nezadovoljstva tod zaposlenega delavstva, da se ni v četrtek 19. t. m. pri delu onesvestil delavec Remec Martin, doma iz Litije. Takoj so ga odpeljali v ambulanco eksp. OUZD in mu nudili zdravniško pomoč, ki je bila brezuspešna. Po kratkem času je izdihnil, ne da bi se med tem kaj zavedel. Zdravnik je ugotovil, da je nastopila smrt vsled zastrupitve z barvnim oksidom in ne nadnim oslabljenjem srca.

Kako je poskrbljeno za zdravje delavcev v tej barvarni? V vsem oddelku je nameščen samo mal ventilator. Poleg tega sta sicer še dva ventilatorja za sušenje pare. Na čudo so pa cevi te ventilacije speljane v kanal, ki se nahaja še v oddelku. Iz tega kanala se para ponovno vzdiguje, vsled česar je ta ventilacija za sušenje pare neuporabna. Da mal ventilator še daleč ne zadošča, tega se dobro zaveda tudi podjetje, ki je takoj po nesreči smatralo za potrebno, da montira še en ventilator. Razumljivo je, da se vse delavstvo, ki dela v tem oddelku, zelo slabo počuti. Vzdigujoča se para iz kadi (žigre) za barvanje blaga, v kateri so barve, ki se sestojijo iz raznih zdravju škodljivih kemikalij, zelo kvarno vpliva na pljuča in srce. Že prej je prišlo do dveh slučajev onesveščenosti, ker pa trenutno ni bilo hujših posledic, podjetje nato sploh ni reagiralo. Morda bo ta tragičen dogodek zdramil delavce, da bodo postavili podjetju enotne zahteve za zaščito svojega zdravja, ki ga je treba ceniti bolj, kakor skromno eksistenco, ki je za dalj časa v takem ozračju itak nevarna. Potreba po organizaciji v podjetju se kaže vedno bolj očitno, le žal, da delavstvo še ni prišlo do te-

Kotiček sodružic

Goethejevo mnenje o zakonu.

»Zakon je začetek in vrhunec sleherne kulture. Suroveža omeči, olikanec pa nima boljše prilike, da dokaže svojo milino. Zakon mora biti neločljiv, saj daje toliko sreče, da je spriču nje vsaka posamezna nesreča brez pomena. Pa kaj bi govorili o nesrečah. To je le nepotrepljivost, ki napade zdaj pa zdaj tega ali onega zakonca. pa si še domišlja, da je nesrečen. Pustimo, da gre huda ura mimo, pa bo vsakdo srečen, da njegov zakon še vedno obstoja. Da bi se dva ločila, za to ni zadostnega vzroka. Človeško življenje je tako polno veselja in trpljenja, da ni mogoče doumeti, koliko sta zakonca dolžna drug drugemu. Ta dolg je neskončen in ga more poplačati samo večnost. Res je, včasih se zgodi, da nam je v zakonu kaj nadležno, a tudi to je dobro. Ali nismo poročeni tudi s svojo vestjo, ki bi se je tudi dostikrat radi znebili, ker nam je bolj v nadlego, kakor pa nam utegne biti v nadlego kak mož ali kaka žena?«

Po kuhinji diši.

Prav nič prijetno ni, če je vsa kuhinja od zore do mraka polna kuhinjskih vonjev ali pa če se duh iz kuhinje širi celo po vsem stanovanju. Komaj stopimo v tako stanovanje, že vemo, da se je gospodinjica prismojila mleko, da je kuhala danes zelje, določa, da so bile danes ribe na mizi. Zato je treba pri kuhanju paziti vedno dosledno na to, da so kuhinjska vrata zaprta. Med kuhanjem je pa seveda treba večkrat zrati in odprati okno. Posebno temeljito je treba prezračiti po končanem kuhanju. Če bo vedno vse dobro očiščeno in temeljito prezračeno, da ne bo pozimi samo ob sobotah malo okno odprto, bo v kuhinji vedno prijeten vonj. — Če ti je mleko vzklopelo in se smodi po štedilniku, polij po plošči takoj malo kisa, ostrgaj strieno mleko s plošče in jo potresi s soljo. Če potem kuhinjo še dobro prezračiš, pa je spet zrak čist. Če se je pa mleko prismojilo v loncu, ga takoj preliji, da se ne navzame preveč vonja. Tudi če se ti je kaka jed prismojila, takoj predevaj v drugo posodo, kar se je pa prismojilo, pa nikar ne strgaj. Bolje je, da ostane prismojena plast v loncu, kakor pa da je potem vsa jed pokvarjena. — Vonj po ribah je včasih silno zopern in neznosen. Omilimo ga, če osnaženo ribo potresemo s sladkorjem. Ko se je sladkor že vlezal umijemo ribo s kisovo vodo. Iz ponve, v kateri si pekla ribo, odpraviš duh po ribi, če jo obrišaš s soljo in splahneš z mrzlo vodo. Rezki vonj morskih rib odpraviš, če jih večkrat splahneš v sveži vodi, kateri si dodala malo manganokislega kalija. Najhujši vonj je po slaniku. V vročo vodo, v kateri umivaš posodo in pribor, ki diši po slaniku, daj malo limoninih lupinic ali pa z lupinicami obričaj. — Duh po tobaku se v sobi neverjetno dolgo drži. Posrka ga pa voda, zato

razprostremo po taki sobi mokre rjuhe ali pa nastavimo velike posode z vodo. Seveda pa je treba tudi temeljito prezračiti. — Če smrdis iz raznih lijakov in stranišč ob južnem vremenu, vlijemo v nje raztopino manganokislega kalija. S to tudi umijemo nočne omarice, ki smrde. — Neprijetni duh v bolniških sobah odpravimo, če kapljamo na razbeljeno lopatico za premož vinski kis. Isto storimo tudi, če hočemo takoj odpraviti duh iz sveže pobeljenih sob.

Soda v gospodinjstvu.

Zoper opekline je soda najboljšo sredstvo. Če se kje opečeš, vzemi zdrobljeno sodo, daj jo na opečeno mesto in obveži povrh z mokro krpo. Bolečina izgine hipoma in tudi mehur se ne napravi.

Po vsakem barvanju očistimo čopiče najlepše tako, da jih obesimo v toplo sodovo vodo. Ne smejo pa se dotikati tal posode, ampak morajo v vodi prosto viseti. Zato jih moramo kam privezati ali obesiti.

Higijski nasveti.

Proti prhljaju poskusi z Niveo kremo, ki si jo vtareš v lasišče. Dobro sredstvo je tudi 40-odstotno katranovo milo. Z njim namiliš glavo in drgneš lasišče deset minut, nato splahneš temeljito s toplo vodo.

Ko režeš poleti paradižnike, jih ne reži na deski, ampak na krožniku. Tako ti ostane ves sok na krožniku in namesto da ga zavrežeš, ga namaži na kožo, ker je izvrstno mazilo. Sok se ti naj na koži posuši.

Če imaš po kuhinjskem delu na rokah take madeže, da jih še milo ne odpravi, obričaj roke s kuhinjskim krompirjem.

Če teče komu kri iz nosa, naj sedi pokonci in dobi mrzel obkladek na tilnik.

Za razpokane, rdeče roke si napravimo sledeče mazilo: 25 gr medu, 25 gr mandeljevega olja, sok ene limone in en rumenjak, vse to dobro zmešamo in damo v lonček ali skatljio. Zvečer si s tem mazilom namažemo roke, potem pa oblečemo kake stare bele rokavice. Že čez nekaj dni postanejo roke lepo bele in mehke.

Mornerski cmoki.

Stare zemlje namoči v vodi in ko so se napile, iztisni vodo iz njih. Za 4 osebe zadostujeta 2 do 3 zemlje. Četrta kg poljubnega mesa (najbolje je polovica govedine in polovica svinjetine), lahko so tudi ostanki kuhanega ali pečenega mesa, nasekljaj prav na drobno, najbolje s strojčkom. Dodaj narezano čebulo, malo popra in soli, če hočeš še malo muškatovega oreha, pa vgneti vse skupaj in napravi nizke, okrogle hlebčke, ki jih spečeš na masli na obeh straneh. Kdor hoče, lahko čoda eno ali dve jajci, da se testo bolje sprime, a neobhodno potrebno to ni. K tem cmokom se najbolje poda kislo zelje ali solata.

Spreminjevalni predlogi k »Službenemu redu«.

(Konec.)

Pri točki 5 se črta besedilo v prvi vrsti: »delavca vedoma v škodo podjetja«.

Točka 8 se črta popolnoma, ker je vse navedeno v točki 9.

V točki 9 se črta polovica stavka, kjer se govori o javnih mestih, sumničanju, žalitvi, časti in imetju, kar sploh ne spada v »Službeni red«, ker so za to kazenski §§.

V točki 10 se črta zadnja vrsta zadnjega odstavka, ki pravi: »Če prinaša tobak in vžigalice na nevarna mesta«, ker če ne prižiga in ne kad, potem ni nevarno imeti pri sebi tobak in vžigalice.

§ 30. K točki 3 se doda: Delavec lahko zapusti delo takoj, če podjetje ni izplačalo zaslužka dveh period.

§ 32. Dodaj se k zadnjemu odstavku besedilo: »Ako se pošlje delavca na delo izven njegove stalnega zaposlenja, se mu vstaje čas zamude za hojo na delo v delovni čas.«

§ 39. Dodaj se besedilo: »Ako dokazano to zakrivi delavec«.

§ 63. Črta se prvi odstavek določila tega § ter se nadomesti z besedilom: »Višje kazni kakor je ena tretjina delavčevega dnevnega zaslužka se ne smejo odločati za eno in isto kazeno.« Odtegotenje višje kazni kakor je ena tretjina delavčevega dnevnega zaslužka je v protislovju z zakonom o izvršnem postopku, ki določa, da se sme delavcu odtegniti samo ena tretjina dnevnih mezd za poravnavo raznega dolga.

§ 66. Ta § se črta v celoti, ker podjetje ni upravičeno vršiti neke vrste rubež na delavske plače, ker so rudarske plače po § 207 rudarskega zakona nerubljive.

§ 69. Vse kazenske sankcije po tem § se črtajo, ker so protivne predlogu iznešenemu v § 63, in to posebno določilo, ki predvideva višjo kazeno kakor en tretjina delavčevega dnevnega zaslužka. Istotako se naj besedilo teh točk spremeni sledeče:

K točki 5 se naj dostavi: »Ako ga ne uporabi za delo«.

Točka 6: Črta se določba o celotni mezdi.

Točka 7: Črta se določba o polovični mezdi.

Točka 8: Črta se določba o polovični mezdi.

Točka 9: Črta se določba o celotni mezdi.

Točka 10: Črta se besedilo: »ali izven nje«.

Izven službe je delavec popolnoma prost in se mu ne more predpisovati, kako se naj obnaša. Za žalitve v privatnem življenju odgovorja vsak samo po kazenskem zakonu.

V točki 12 je nejasno, kaj se smatra pod službeno disciplino in se vsled tega, ker je že vse v drugih določilih navedeno, ta točka popolnoma črta.

Zaključne pripombe k spremembi »Službenega reda«.

V celotnem »Službenem redu« ni določbe, po kateri bi imel delavec pravico zaigovora, bodisi potem svojih delavskih zaupnikov, bodisi potem Rudarskega glavarstva.

(Konec.)

Cementarna v Trbovljah je dobila novo peč. Produkcijo z njo more tovarna povečati za 14 vagonov dnevno. Tovarna more sedaj, ko je izboljšala tudi dovodne in odvozne razmere, odpraviti na dan po 50 vagonov cementa.

RUŠE

Spomenik žrtvam dela bo odkrilo ruško delavstvo dne 29. oktobra na tamošnjem pokopališču.

Delavski pravni svetovalec

Neresnična obdolžitve (Prevalje).

Vprašanje: Neka ženska me je obdolžila po krivem tatvine. Ali jo lahko tožim, vkljub temu, da sem sedaj v bolniškem stanju?

Odgovor: Tudi če ste v bolniškem stanju, imate pravico vložiti tožbo. Če ste pa tako bolni, da ne morete na sodišče, boste morali seveda počakati, da ozdravite. Tožbo imate čas vložiti v 3 mesecih od dne, ko ste zvedeli za klevete. Če bi bili dali kot ta čas bolni, boste morali za vložitev tožbe pooblastiti koga drugega.

Amnestija (Litija).

Vprašanje: Radi vžigalnika sem bil kaznovan z denarno globo, ki jo sedaj od mene izterjujejo. Ali ne spada ta kazni pod zadnji amnestijski zakon?

Odgovor: Z zadnjim ukazom so bile amnestirane le kazni radi volilnih prestopkov in pa radi nekaterih kaznivih dejanj po kazenskem zakonu in zakonu o zaščiti države. Globe radi vžigalnikov niso bile amnestirane niti s tem amnestijskim ukazom, niti z onim, ki je bil izdan lani 1. decembra.

LJUDSKA SAMOPOMOČ

v Mariboru, reg. pom. blagajna

znana domača zavarovalna ustanova v Dravski banovini, ki plosonosno deluje že od leta 1927 in je izplačala tekom obstoja nad 37 milijonov din na pogrebniinah in doti.

Zavaruje za pogrebne zdrave osebe obeh spolov od 17. do 70. leta do največ din 10.000— in

za otro mladoletne od 1. do 16. do največ din 25.000— plačljiva ob doživljenem 21. letu.

ZAHTEVAJTE BREZPLAČNO IN BREZOBVEZNO POJASNILA